

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemanje za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrt leta 90 kr., — po pošti prejemanje pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (insetate) vzprejmlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 17. marcija 1899.

Politiški oddelek.

Gordiški vozeli.

Gore krožijo neprestano, ne rode pa ničesar drugega nego — miši. Taka miš je tudi najnovejši projekt, kateri je zasnovalo Thunovo ministerstvo v namen, da reši jezikovno vprašanje na Češkem.

Ta projekt obseza jasno in izrečno zanikanje češkega načelnega stališča in popolno priznanje nemškega stališča, a vzlic temu ni našlo milosti pri Nemcih. Ti so ponudeno jim spravo kratko malo odklonili, dasi so v bistvu z vladnimi ponudbami popolnoma zadovoljni. Nemci so kategorično izjavili, da od sedanje vlade sploh nič dobrega ne pričakujejo, in da s sedanjo vlado sploh ne sklenejo primirja, nego da zahtevajo popolno premembo sistema, kar pač pomeni toliko, da hočejo, naj se njim izroči državno krmilo.

Zaman je šel grof Thun v Kanoso. Milosti ni našel pri Nemcih, in vsled tega se lahko že sedaj reče, da je popolnoma vse jedno, ali uveljavi grof Thun svoj načrt, ali pa ga vrže v koš. Nemci niso tako neumni, da bi opustili boj, ko vender vidijo, da se jih merodajni krogi boje, da jim žele ustreči in da se sploh čedalje bolj približujejo nemškemu stališču.

Slovani bi sami sebe slepili, ako bi verjeli, da so jim takoimenovani odločilni krogi količkaj naklonjeni. Nasprotno. „Naklonjeni“ so nam samo takrat, kadar nas potrebujejo, kakor na primer v zadnjih dveh letih. V ostalem pa se krčevito drže stare tradicije avstrijske politike in so jedini v tem, da mora biti Avstrija nemška država, da je nemški narod poklican, biti v tej državi gospodar, slovanski narodi pa, da mu morajo tlačaniti.

Te ideje se drže zlasti dvorni krogi z vso vztrajnostjo, in da se je drži tudi Thunovo ministerstvo, to pričajo razne njegove odredbe, in to svedoči tudi najno-

vejši njegov spravi projekt. In vender bi bil čas, spoznati, da se s takimi sredstveci ne reši avstrijski problem.

Boj, kateri se bje v naši državi, že davno ni več boj za obsežnost češkega uradovanja v češkem kraljestvu. Boj gre za to, kdo bode gospodar v državi, ali celokupnost avstrijskih narodov, torej združitev narodov na podlagi ravnopravnosti in enakovrednosti, ali nemški narod sam. Ta boj se ne dožene s palijativnimi sredstvi, s takimi spravkami, kakor jo zopet sedaj kuje naš ministerski predsednik grof Thun, zakaj v tem boju je vsak kompromis nemogoč. V tem boju ne pride do sprave. Morda se iz katerih koli vzrokov sklene kako kratkotrajno primirje, ali nasprotstvom s tem ne bo konec. Konec bojem in nasprotstvom bo še le tedaj, kadar bo jeden bojevnikov ležal premagan v pesku, poprej ne.

Nam se zdi, da je Thunovo ministerstvo v tem boju samo epizoda. Boj je bil poprej in boj bo trajal tudi še poslej, ko o Thunovi in Kaizlovi vladi že davno ne bo sledu, trajal bo toliko časa, da se dožene z zmago jednega bojevnika.

To je naše prepričanje, in zato gledamo s precej hladnim zanimanjem na pravne poskuse grofa Thuna, dobro vedoč, da s temi nedolžnimi kapljicami ne reši avstrijskega problema. Ta problem je pravi pravcati gordiški vozeli, ki se ne da razvozlati. Poskušali so to že razni spretni in nespretni prstje, a zaman. Ta vozeli se ne bo razvezal, ampak se mora presekat z mečem.

Ako odločilni krogi tega ne uvidijo in se ne odločijo, dokler je čas, potem jim ni pomagati. Avstrijski problem se reši samo z mečem in nič drugače; če tega gordiškega vozla ne preseka habsburški meč, na kar silimo slovanski narodi, potem ga preseka hohenzollernski.

Politični pregled.

Deželni zbori. — Dne 14. t. m. so se sešli deželni zbori. Vsa pozornost je seveda osvedotočena na češki deželni zbor. Nemci so začeli abstinenco. Ne da bi imeli kak količkaj

tehtni vzrok, so sklenili, da ne pojdejo v dež. zbor. Tem povodom je prišlo do razpora mej Čehi in mej vlado. Dosedanji namestnik dež. maršala dr. Werunsky je namreč odstopil. Vlada je prisiljena, imenovati na njegovo mesto Čeha. Češki klub zahteva, naj vlada imenuje praškega župana dr. Podlipnega, toda vlada tega neče storiti, ker Podlipnega Nemci ne marajo. Imenovati hoče posl. Wohanka, a če ne sprejme, nečega Čeha dr. Zaska, kateri ne pripada nobenemu klubu. — V šlezijemskem deželnem zboru so Nemci takoj v prvi seji sprejeli oster protest proti jezikovnim naredbam, katere je vlada izdala za Šlezijo.

Položaj. — Slovanski listi soglašajo, da je politični položaj nakrat postal jako kritičen. „Národní Listi“ trde, da je grof Thun dobil od cesarja ultimatum: ali naj Nemce pomiri, ali naj odstopi. Kakor vse kaže, bomo že prav v kratkem imeli priliko spoznati, katera teh eventualnosti se izpolni.

Thunov načrt. — Ministerski predsednik grof Thun je storil nov poskus, da zadovolji Nemce. Sestavil je nov načrt jezikovnega zakona. S tem načrtom se razdeli češka na tri skupine: v samočeške, samonemške in jezikovno mešane okraje. Čehi niso zadovoljni, a Nemci odklanjajo to ponudbo, dasi je grof Thun s tem načrtom pripravljen izpolniti to isto, kar oni sami zahtevajo. Vlada hoče svoj načrt uveljaviti s § 14. in po zasedanju dež. zborov sklicati državni zbor, da ga odobri. Thun je bil te dni osebno v Pragi, in je Nemcem in Čehom prigovarjal, naj se udajo, a brez vspeha.

Ogerska. — V ogerskem državnem zboru vlada mir. Zbornica je novemu ministerstvu brez vseh težav dovolila budgetni provizorij in zakon o rekrutih,

Italija in Kitajska — Po vzgledu Rusije, Angleške, Francije in Nemčije je tudi Italija zahtevala od Kitajske, naj jej odstopi jeden pristan, kar pa je Kitajska dvakrat zapoved odločno odklonila, tako da utegne mej njo in Italijo priti do konflikta.

Narodno politične zahteve nemške opozicije. — Dunajski liberalni listi vedo poročati, da so poročila o narodno-političnih nemških strank za posamne kronovine po večini že izgotovljena. Referat za Češko in Moravsko je osrednji komisiji že predložen, baron Schwegel je že tudi dovršil svoje poročilo o neznosnih krivicah, ki se gode Nemcem na slovenski zemlji, končno so tudi Tiroinci ter Nemci v Šleziji že sestavili glavne točke svojih zahtev. Neizgotovljeni sta le še poročila o koroških in štajerskih razmerah, najbrže radi tega, ker preti v teh dveh kronovinah nemštvu največja nevarnost. Vendar upa osrednji odbor, da bode že v kratkem pripravljeno vse gradivo, tako da se bodo prve dni aprila sešli lahko vsi zaupniki nemških opozicijskih strank na Dunaju ter na podlagi posamnih poročil sestavili glavno spomenico na vlado, katera spomenica bo veljala ob enem tudi za program zjedinjene opozicije.

Nova pomnožitev velikonemške in francoske armade. — Zvezna komisija velikonemškega drž. zbora je sprejela predlog centruma, da se pomnoži stalna vojska v miru do leta 1903, tako da bode štela 495.000 mož, kavalerija bo imela 465 eskadron. — V francoski zbornici se vrši sedaj generalna debata o vojnem proračunu. Vojni budget je dosegel velikansko višino 875 milijonov frankov, a se bodo ti izdatki še povišali. Vojni minister je naznanil, da dobi vojska nove puške.

Srbija pomnoži svojo vojsko. — Za velevlastmi je prišla sedaj še Srbija, ki pomnoži število svojih vojaških polkov ter izvrši nekaj potrebnih reform. Kralj Aleksander je odredil, da se število bataljonov vsakega pešpolka za dva pomnoži, tako da bo imel odslej vsak pešpolk štiri bataljone. Gardni pešpolki se spremene v navadne polke. Bataljoni dobe odslej tekoče številke od 1 — 60 ter se bodo imenovali s svojo šte-

vilko in ne več z imenom posestnika. Tudi več personalnih sprememb se je izvršilo.

Afera Šadovsky — Milan. Ruski poslanik v Belemgradu je zapustil svoje mesto, ker ni bil povabljen na galadinè na srbskem dvoru. Poroča se, da je vzrok vsej aferi razkralj Milan, katerega je Šadovsky po naročilu ruske vlade do cela ignoriral. Razkralj Milan ima kot vrhovni poveljnik srbske armade na dvoru veleugledno stališče ter je pri sprejemih diplomatskih korov vedno prisoten. Šadovsky pa je Milana dosledno preziral, tako da se je moral razkralj končno umakniti v Niš, da ne bi prišlo do popolnega razkola. Pri zadnjih slovesnostih o priliki obletnice, odkar je Srbija kraljestvo, pa je moral priti Milan iz Niša v Beligrad ter je bil seveda tudi pri vseh sprejemih. Po odredbi kralja Aleksandra Šadovsky ni bil povabljen na dinè, ker se je bal, da se pripeti mej očetom in poslanikom škandal. Šadovsky pa je zato vladi takoj naznanil, da smatra to postopanje za očitno žalitev ter da bode odpotoval. Šadovsky je tudi ministerskega predsednika, dr. Gjorgjeviča, dosledno ignoriral ter baje niti pozdravljal ni. Kralj Aleksander je moral večkrat miriti Gjorgjeviča in Milana radi vedenja Šadovskega, ki pa se je vedel tako, kakor mu je bilo naročeno od ruske vlade. Napetost mej Srbijo in Rusijo je očitna; provzročila pa sta jo Milan in Gjorgjevič s svojimi maločastnimi čini proti opoziciji, kraljici Nataliji in proti Črnigori.

Obrtnija.

Nekatere posebnosti slovanskih stavb.

Iz knjige »Stavbeni črteži s proračuni«, izdalo »Pedagogičsko društvo« v Krškem.

Glavni značaj slovanske kmetske hiše je ta, da ima vhod vedno na daljši strani. Veža je na sredi, na zadnjem koncu veže je v kotu ognjišče, dalje pa vhod v hlev. Na levo iz veže pa pridemo v stanico, ki je s spalnico v zvezi; na desni strani veže je pa skedenj. Vse to je navadno pod jedno streho. Slovanski stavbar se je ravnal torej že v pamtiveku nekako po Levstikovih besedah:

«Poleg hiše hlev i staje,
Blizo dvora stog i pòd,
Da si v zimi pokladajé
H krmi skratimo dohòd.»

Take hiše so bile v navadi pri polabskih Slovanih, najdemo jih še sedaj pri lužičkih Srbih, na Češkem, pa tudi v bližini Berlina, kar posebno dokazuje, da so tu nekdanj bivali Slovani. Ob reki Spree najdemo še sedaj ostanke Slovanov, t. j. Vende. Ti imajo svoje posebne hiše na branah iz kolov in sestavljene iz na pol obtesanih hlodov, visoke strehe so krite z bičjem.

Podobno notranjo razdelitev imajo hiše semtrtje na Hrvaškem. Tako na pr. ima kmetska hiša v vasi Ravni gori, ker je postavljena v breg, — spodaj hleve, sezidane iz lomljenega kamenja, nad hlevnimi vratmi je narejen balkon, na katerega pridemo od zunaj po samostojnih stopnicah. Z balkona je vhod v prostorno vežo, kjer stoji na sredi pri steni ognjišče, poleg ognjišča se kuri peč. Na levo iz veže se gre v sobo in čumnato, na desno pa je žitnica in senica (svisli). Nasproti od balkona so v veži narejene stopnice v klet in hlev. Strop imata samo